

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดเป็นความหมายของอริยสัจ 4
 - ก. หลักความจริงที่ทำให้คนเป็นผู้ประเสริฐ 4 ประการ
 - ข. ต้นเหตุที่ทำให้คนเกิดความทุกข์หรือปัญหาชีวิต 4 ประการ
 - ค. ข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความสุขที่แท้จริง 4 ประการ
 - ง. แนวปฏิบัติที่ถือเป็นหลักในการนำหลักธรรมไปเผยแผ่ 4 ประการ
2. ข้อความใดสอดคล้องกับคุณของอริยสัจ 4
 - ก. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
 - ข. การแก้ปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ
 - ค. การแก้ปัญหาร่วมกันเป็นหมู่คณะ
 - ง. การแก้ปัญหาด้วยปัญญาและเหตุผล
3. เมื่อเรามีความทุกข์เกิดขึ้น ควรนำหลักอริยสัจ 4 ข้อใดมาปฏิบัติเพื่อให้พ้นทุกข์
 - ก. นิโรธ
 - ข. สมุทัย
 - ค. มรรค
 - ง. ทุกข์
4. ธรรมข้อใดจัดอยู่ในธรรมที่ควรละ
 - ก. ชันธ 5
 - ข. ปธาน 4
 - ค. คิหิสุข 4
 - ง. อบายมุข 6
5. ถ้าสมุทัยเป็นเหตุที่ต้องละแล้ว ทุกข์จะหมายถึงข้อใด
 - ก. เป็นผลที่ต้องทำให้แจ้ง
 - ข. เป็นผลที่ต้องกำหนดรู้
 - ค. เป็นเหตุที่ต้องทำให้เกิดขึ้น
 - ง. เป็นเหตุที่ต้องกำจัดให้หมดไป

แบบทดสอบก่อนเรียน (ต่อ)

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

6. สมุทัย หมายถึงอะไร

- ก. การค้นหาปัญหา
- ข. การดำเนินการแก้ปัญหา
- ค. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา
- ง. การระลึกถึงสภาพการดับปัญหา

7. นิโรธ มีความหมายตรงกับข้อใด

- ก. ความรู้สึกอยากเป็นผู้ที่ได้ที่ 1
- ข. ความรู้สึกไม่อยากเป็นคนกวาดห้อง
- ค. การไม่มีความรู้สึกอยากเป็นหัวหน้าห้อง
- ง. ความพยายามที่จะระงับความอิจฉาเพื่อนที่ร้องเพลงเก่ง

8. เพราะเหตุใด “ตัณหา” จึงจัดว่าเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

- ก. เพราะเป็นปัจจัยให้จิตใจเศร้าหมอง
- ข. เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความไม่เที่ยงแท้แน่นอน
- ค. เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความเสียใจ
- ง. เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความยึดมั่นในตัวตน

9. ด.ช. แดง ปวดศีรษะมา 3 วันแล้ว จึงไปตรวจที่โรงพยาบาล พบว่าเหตุมาจากสายตาสั้น คำว่า “สายตาสั้น” ตรงกับอริยสัจ 4 ข้อใด

- ก. ทุกข์
- ข. สมุทัย
- ค. นิโรธ
- ง. มรรค

10. ข้อใดเป็น “ทุกข์ประจำ”

- ก. ความแก่
- ข. ความเศร้าโศก
- ค. ความคับแค้นใจ
- ง. ความโศกเศร้า

กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักธรรมอริยสัจ 4

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

คะแนนเต็ม	10
คะแนนที่ได้	

ผลการประเมิน

☐ ดีมาก

☐ ดี

☐ พอใช้

☐ ปรับปรุง

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระหว่าง	9 - 10	อยู่ในเกณฑ์	ดีมาก
คะแนนระหว่าง	7 - 8	อยู่ในเกณฑ์	ดี
คะแนนระหว่าง	5 - 6	อยู่ในเกณฑ์	พอใช้
คะแนนระหว่าง	0 - 4	อยู่ในเกณฑ์	ปรับปรุง

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่แสดงเหตุแสดงผลให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยตนเองว่า สิ่งใดเป็นความดีควรกระทำ สิ่งใดเป็นความชั่วพึงละเว้น พุทธศาสนิกชนพึงยึดถือคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

ธรรมะ คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า มีคุณค่าอยู่หลายประการ เช่น เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้เองไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา ควรเรียกให้มาดูแล ให้นำไปประพฤติปฏิบัติ และเป็นธรรมวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมาก หลักธรรมที่จัดว่าเป็นแม่บทของพุทธธรรมทั้งหมด ได้แก่ อริยสัจ 4 ซึ่งจะช่วยให้เรามีความเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ และรู้จักชีวิตของตนเองอย่างแท้จริง

ความหมายของอริยสัจ 4

อริยสัจ แปลว่า “ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยบุคคล” หมายความว่า ถ้าผู้ใดสามารถรู้ อริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นก็จะเป็นพระอริยบุคคลและที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐนั้นก็เพราะในขณะที่รู้ อริยสัจ 4 ก็เลสทั้งหลายก็ถูกทำลายหายไปจากจิตของผู้นั้นด้วย คือ จิตจะมีสภาพใสสะอาด บริสุทธิ์ พ้นจากสภาพสามัญชนกลายเป็นพระอริยบุคคล หรือเป็นบุคคลที่ประเสริฐอริยสัจดังกล่าวนี้ เจ้าชายสิทธัตถะทรงเป็นผู้ค้นพบหรือได้ตรัสรู้เป็นบุคคลแรกในโลก จึงทำให้พระองค์กลายเป็นพระพุทธเจ้า หรือเป็นบุคคลผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

อริยสัจ 4 จัดเป็นหมวดธรรมที่สำคัญมากของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นที่สรุปรวมของพระธรรมคำสั่งสอนทั้งหมด หมายความว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในพระไตรปิฎกทั้ง 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎกนั้น ก็จะสรุปรวมลงในอริยสัจ 4 ประการ ได้แก่

1. ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้)

ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความเศร้าโศกเสียใจ เป็นสภาพที่บีบคั้นร่างกายและจิตใจให้ทนได้ยาก เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้น บุคคลจะไม่สามารถละหรือคลายความทุกข์ได้ ทุกข์จึงเป็นสภาวะที่กำหนดรู้อย่างเดียวนั่นคือความทุกข์ หรือปัญหา ดังนั้นเราจึงต้องไม่ประมาท และพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริงข้อนี้ ดังนั้น ทุกข์จึงเป็นธรรมข้อที่ควรรู้ ธรรมที่ควรรู้นั้นมีมากมาย แต่ที่จะนำมาศึกษาคือ หลักธรรม “ขั้น 5 (ธาตุ 4)” ทุกข์มี 3 ประเภท คือ

1.1 ทุกข์ประจำ คือ ความทุกข์ที่มีแก่ทุกคนตามธรรมชาติ มี 3 ประการ ได้แก่

- (1) **ความเกิด** ได้แก่ ความทุกข์ของทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์กระทั่งคลอด แม้ทารกจะบอกไม่ได้ว่าเป็นทุกข์ แต่จากการที่ความเกิดเป็นที่มาของความทุกข์ที่ตามมาในภายหลังอีกมากมาย จึงถือได้ว่าเป็นความคิดเป็นความทุกข์
- (2) **ความแก่** ได้แก่ ความทุกข์ที่เกิดจากร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลง เช่น ผมหงอก ฟันหัก หนังเหี่ยวยุ่น นัยน์ตาฝ้าฟาง หูตึง กำลังลดลง มีความปวดเมื่อยทั้งร่างกาย ถึงคนจะยังไม่แก่มาก แต่ความไม่สบายแก่ตนเอง ทำให้คนเป็นทุกข์เพราะเป็นความอยากที่ทวนกระแสความเป็นธรรมชาติ
- (3) **ความตาย** ได้แก่ ความทุกข์ที่เกิดจากการสิ้นชีวิต เพราะทวนกระแสความต้องการของคน ทุกคนไม่อยากจะตาย อยากมีอายุยืน เมื่อถึงคราวจะต้องตายก็จะเกิดความทุกข์

1.2 ทุกข์จร ทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น ความเศร้าใจ ความเจ็บไข้ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก ความปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้น เป็นต้น

1.3 ทุกข์โดยรวบยอด ทุกข์ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดสรุปได้เพียงประการเดียว คือ การยึดมั่น ถือมั่น ในขั้น 5 เป็นทุกข์

2. สมุทัย (ธรรมที่ควรละ)

สมุทัย หมายถึง ต้นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์หรือปัญหา พระพุทธศาสนาเชื่อว่า ความทุกข์หรือปัญหาต่างๆ เกิดจากสาเหตุ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุ สมุทัย จึงเป็นธรรมที่ควรละ เพราะเป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์และเกิดปัญหาในชีวิตและสังคม

สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ได้แก่ ตัณหา หรือความทะยานอยาก ซึ่งจำแนกได้ 3 ประการ เบ็ดหน้าถัดไปเพื่อศึกษาต่อได้เลยครับ

2.1 กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม กาม หมายถึง รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ ความทะยานอยากในกาม จึงหมายถึง ความดิ้นรนอยากเห็น สิ่งที่สวยงาม อยากฟังเสียงที่ไพเราะ อยากดมกลิ่นที่หอม อยากลิ้มรสที่อร่อย อยากสัมผัสที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ

2.2 ภวตัณหา ความทะยานอยากในความเป็น คือ ดิ้นรนอยากเป็นบุคคลประเภทที่ตน ชอบ เช่น นักร้อง นักแสดง นักการเมือง หรืออยากได้เลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งก่อนใครๆ

2.3 วิภวตัณหา ความทะยานอยากในความไม่มีหรือไม่เป็น คือ ดิ้นรนอยากไม่เป็นสิ่งที่ เขาให้เป็นหรืออยากจะพ้นไปจากตำแหน่งที่เป็นอยู่แล้ว รวมทั้งอยากให้สิ่งนั้นสิ่งนี้หมดไป

ตัณหาทั้ง 3 ประการนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ที่เกิดจากตัณหา ต้องเป็นทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ไม่ใช่ทุกข์เพราะคงอยู่ในสภาพเดิม ไม่ได้ของสิ่งที่ไม่มียึดติด ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดความยึดมั่นถือใน ตัวเอง และสิ่งต่างๆ ของตัวเอง ความยึดมั่นถือมั่นนี้เองเป็นตัวทุกข์

ธรรมที่ควรละมีมากมาย แต่ธรรมที่นักเรียนจะได้ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ หลักกรรม อกุศลกรรมบถ 10 และอบายมุข 6

3. นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ)

นิโรธ หมายถึงธรรมที่ว่าด้วยการดับทุกข์ หมายถึง การดับหรือการละ ตัณหา เมื่อความทุกข์เกิดจากสาเหตุ ถ้าเราดับสาเหตุเสีย ความทุกข์นั้นย่อมดับไป ด้วย สภาพที่ความทุกข์หมดสิ้นไปหรือปราศจากทุกข์ เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติ ธรรมของชาวพุทธ นิโรธจึงเป็นธรรมที่ควรบรรลุ ที่เราจะได้ศึกษา คือ หลักธรรม สุข 2

4. มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)

มรรค หมายถึง ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ ผู้ใดปฏิบัติตามก็จะลดความทุกข์หรือปัญหาได้ ซึ่งทางที่จะดับทุกข์ได้ มรรค จึงเป็นธรรมที่ควรเจริญ หมายถึง การพัฒนาการทำให้เกิดขึ้น ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ควรเจริญมากมายแต่ที่จะได้ศึกษา คือ หลักธรรมบุพเพนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา ตรุณธรรม 6 กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 กุศลกรรมบถ 10 สติปัฏฐาน 4 และมงคล 38

เนื้อหาเรื่องหลักธรรมอริยสัจ 4 จบลงแล้ว น้องๆ ทุกคนลองฝึกทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ให้ในใบกิจกรรมหน้าถัดไปนะคร๊าบ เพื่อจะทำให้เราเข้าใจมากขึ้น

กิจกรรมที่ 1.1

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ (10 คะแนน)

1. อริยสัจ หมายถึงอะไร (1 คะแนน)

.....

.....

2. หลักธรรมอริยสัจ 4 ประกอบด้วยอะไรบ้าง (1 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

3. “ผู้ใดรู้อริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นเป็นผู้ประเสริฐ” นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนีหรือไม่ เพราะเหตุใด (1 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

4. ทุกข์ หมายถึงอะไร แบ่งเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง (1 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

5. สมุทัย หมายถึงอะไร หลักธรรมที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ใน สมุทัย ได้แก่หลักธรรมอะไรบ้าง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

6. นิโรธ หมายถึงอะไร หลักธรรมที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ใน นิโรธ ได้แก่หลักธรรมอะไรบ้าง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

7. มรรค หมายถึงอะไร หลักธรรมที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ใน มรรค ได้แก่หลักธรรมอะไรบ้าง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 1.2

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้ (8 คะแนน)

1. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด ทุกข์ จึงเป็นธรรมที่ควรรู้ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด สมุทัย จึงเป็นธรรมที่ควรละ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด นิโรธ จึงเป็นธรรมที่ควรบรรลุ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

4. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด มรรค จึงเป็นธรรมที่ควรเจริญ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 1.3

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปกรอบหลักธรรมอริยสัจ 4 ที่ได้ศึกษามาเป็นแผนภาพ โดยอาจวาดภาพประกอบและระบายสีให้สวยงาม (10 คะแนน)

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

1. ถ้าสมุทัยเป็นเหตุที่ต้องละแล้ว ทุกข์ หมายถึงข้อใด
 - ก. เป็นผลที่ต้องทำให้แจ้ง
 - ข. เป็นผลที่ต้องกำหนดรู้
 - ค. เป็นเหตุที่ต้องทำให้เกิดขึ้น
 - ง. เป็นเหตุที่ต้องกำจัดให้หมดไป
2. ข้อใดเป็นความหมายของอริยสัจ 4
 - ก. หลักความจริงที่ทำให้คนเป็นผู้ประเสริฐ 4 ประการ
 - ข. ต้นเหตุที่ทำให้คนเกิดความทุกข์หรือปัญหาชีวิต 4 ประการ
 - ค. ข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความสุขที่แท้จริง 4 ประการ
 - ง. แนวปฏิบัติที่ถือเป็นหลักในการนำหลักธรรมไปเผยแผ่ 4 ประการ
3. ข้อความใดสอดคล้องกับคุณของอริยสัจ 4
 - ก. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
 - ข. การแก้ปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ
 - ค. การแก้ปัญหาร่วมกันเป็นหมู่คณะ
 - ง. การแก้ปัญหาด้วยปัญญาและเหตุผล
4. เมื่อเรามีความทุกข์เกิดขึ้น ควรนำหลักอริยสัจ 4 ข้อใดมาปฏิบัติเพื่อให้พ้นทุกข์
 - ก. นิโรธ
 - ข. สมุทัย
 - ค. มรรค
 - ง. ทุกข์
5. ธรรมข้อใดจัดอยู่ในธรรมที่ควรละ
 - ก. ชันธ 5
 - ข. ปธาน 4
 - ค. คิหิสุข 4
 - ง. อบายมุข 6

แบบทดสอบหลังเรียน (ต่อ)

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

6. ข้อใดเป็น “ทุกข์ประจำ”

- ก. ความแก่
- ข. ความเศร้าโศก
- ค. ความคับแค้นใจ
- ง. ความโศกเศร้า

7. สมุทัย หมายถึงอะไร

- ก. การค้นหาปัญหา
- ข. การดำเนินการแก้ปัญหา
- ค. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา
- ง. การระลึกถึงสภาพการดับปัญหา

8. นิโรธ มีความหมายตรงกับข้อใด

- ก. ความรู้สึกอยากเป็นผู้ที่ได้ที่ 1
- ข. ความรู้สึกไม่อยากเป็นคนกวาดห้อง
- ค. การไม่มีความรู้สึกอยากเป็นหัวหน้าห้อง
- ง. ความพยายามที่จะระงับความอิจฉาเพื่อนที่ร้องเพลงเก่ง

9. เพราะเหตุใด “ตัณหา” จึงจัดว่าเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

- ก. เพราะเป็นปัจจัยให้จิตใจเศร้าหมอง
- ข. เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความไม่เที่ยงแท้แน่นอน
- ค. เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความเสียใจ
- ง. เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความยึดมั่นในตัวตน

10. ด.ช. แดง ปวดศีรษะมา 3 วันแล้ว จึงไปตรวจที่โรงพยาบาล พบว่าเหตุมาจากสายตาสั้น คำว่า “สายตาสั้น” ตรงกับอริยสัจ 4 ข้อใด

- ก. ทุกข์
- ข. สมุทัย
- ค. นิโรธ
- ง. มรรค

กระดาษคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง หลักธรรมอริยสัจ 4

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

คะแนนเต็ม	10
คะแนนที่ได้	

ผลการประเมิน

☐ ดีมาก

☐ ดี

☐ พอใช้

☐ ปรับปรุง

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระหว่าง	9 - 10	อยู่ในเกณฑ์	ดีมาก
คะแนนระหว่าง	7 - 8	อยู่ในเกณฑ์	ดี
คะแนนระหว่าง	5 - 6	อยู่ในเกณฑ์	พอใช้
คะแนนระหว่าง	0 - 4	อยู่ในเกณฑ์	ปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

- กวี กรกวิน ญัตถนันท เลี้ยวไพโรจน์ และพระมหามันส์ กิตติสารโร (2562). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ. หน้า 37-44.
- พระมหามันส์ กิตติสารโร (2559). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ. หน้า 71-80.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2561). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์. หน้า 69-90
- สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน (2559). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอมพันธ์. หน้า 63-75

ภาคผนวก

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

ข้อ	เฉลย
1	ก
2	ง
3	ค
4	ง
5	ข
6	ค
7	ง
8	ง
9	ข
10	ก

แนวการตอบ กิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์

1. อริยสัจ หมายถึงอะไร

ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยบุคคล” หมายความว่าถ้าผู้ใดสามารถรู้อริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นก็จะเป็นพระอริยบุคคลและที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐ

2. หลักธรรมอริยสัจ 4 ประกอบด้วยอะไรบ้าง

อริยสัจ 4 ประกอบด้วย

1. ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) หมายถึง ความไม่สบายที่เกิดกับบุคคลต่างๆ ได้แก่ ทุกข์กาย และทุกข์ใจ
2. สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หมายถึง สาเหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดทุกข์
3. นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) หมายถึง ทางดับทุกข์ หรือสภาพที่สามารถแก้ปัญหาได้
4. มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) หมายถึง หนทางหรือวิธีการในกระบวนการแก้ทุกข์หรือการแก้ปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

3. “ผู้ใดรู้อริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นเป็นผู้ประเสริฐ” นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

เพราะในขณะที่รู้ อริยสัจ 4 ก็เลิกละทิ้งทุกอย่างที่ทุกข์ทรมานไปจากจิตของผู้นั้นด้วย คือ จิตจะมีสภาพใสสะอาด บริสุทธิ์ พ้นจากสภาพสามัญชนกลายเป็นพระอริยบุคคล หรือเป็นบุคคลที่ประเสริฐ

4. ทุกข์ หมายถึงอะไร แบ่งเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง

ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความเศร้าโศกเสียใจ เป็นสภาพที่บีบคั้นร่างกายและจิตใจให้ทนได้ยาก แบ่งเป็น

- 1) ทุกข์ประจำ คือ ความทุกข์ที่มีแก่ทุกคนตามธรรมชาติ ได้แก่ การเกิด การแก่ การตาย
- 2) ทุกข์จร ทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น ความเศร้าใจ ความเจ็บไข้ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก ความปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้น เป็นต้น
- 3) ทุกข์โดยรวบยอด ทุกข์ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดสรุปได้เพียงประการเดียว คือ การยึดมั่นถือมั่น ในขันธ 5 เป็นทุกข์

5. สมุทัย หมายถึงอะไร หลักธรรมที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ใน สมุทัย ได้แก่หลักธรรมอะไรบ้าง

สมุทัย หมายถึง สาเหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดทุกข์ ได้แก่ สมบัติ 4 วิบัติ 4 อกุศลกรรมบถ 10 และอบายมุข 6

6. นิโรธ หมายถึงอะไร หลักธรรมที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ใน นิโรธ ได้แก่หลักธรรมอะไรบ้าง

นิโรธ หมายถึงธรรมที่ว่าด้วยการดับทุกข์ หมายถึง การดับหรือการละตัณหา เมื่อความทุกข์เกิดจากสาเหตุ นิโรธจึงเป็นธรรมที่ควรบรรลุ ที่เราจะได้ศึกษา คือ หลักธรรมสุข 2

7. มรรค หมายถึงอะไร หลักธรรมที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ใน มรรค ได้แก่หลักธรรมอะไรบ้าง

มรรค หมายถึง ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ ที่จะได้ศึกษา คือ หลักธรรมบุพนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา ครุณธรรม6 กุลจิรัฏฐิติธรรม4 กุศลกรรมบถ10 สติปัฏฐาน4 และมงคล 38

แนวการตอบ กิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด ทุกข์ จึงเป็นธรรมที่ควรรู้

เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้น บุคคลจะไม่สามารถละหรือคลายความทุกข์ได้ ทุกข์จึงเป็นสภาวะที่กำหนดรู้อย่างเดียวว่านี่คือความทุกข์ หรือปัญหา ดังนั้นเราจึงต้องไม่ประมาท และพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริงข้อนี้ ดังนั้น ทุกข์จึงเป็นธรรมข้อที่ควรรู้

2. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด สมุทัย จึงเป็นธรรมที่ควรละ

สมุทัย หมายถึง ต้นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์หรือปัญหา พระพุทธศาสนาเชื่อว่าความทุกข์หรือปัญหาต่างๆ เกิดจากสาเหตุ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุ สมุทัยจึงเป็นธรรมที่ควรละ เพราะเป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์และเกิดปัญหาในชีวิตและสังคม

3. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด นิโรธ จึงเป็นธรรมที่ควรบรรลุ

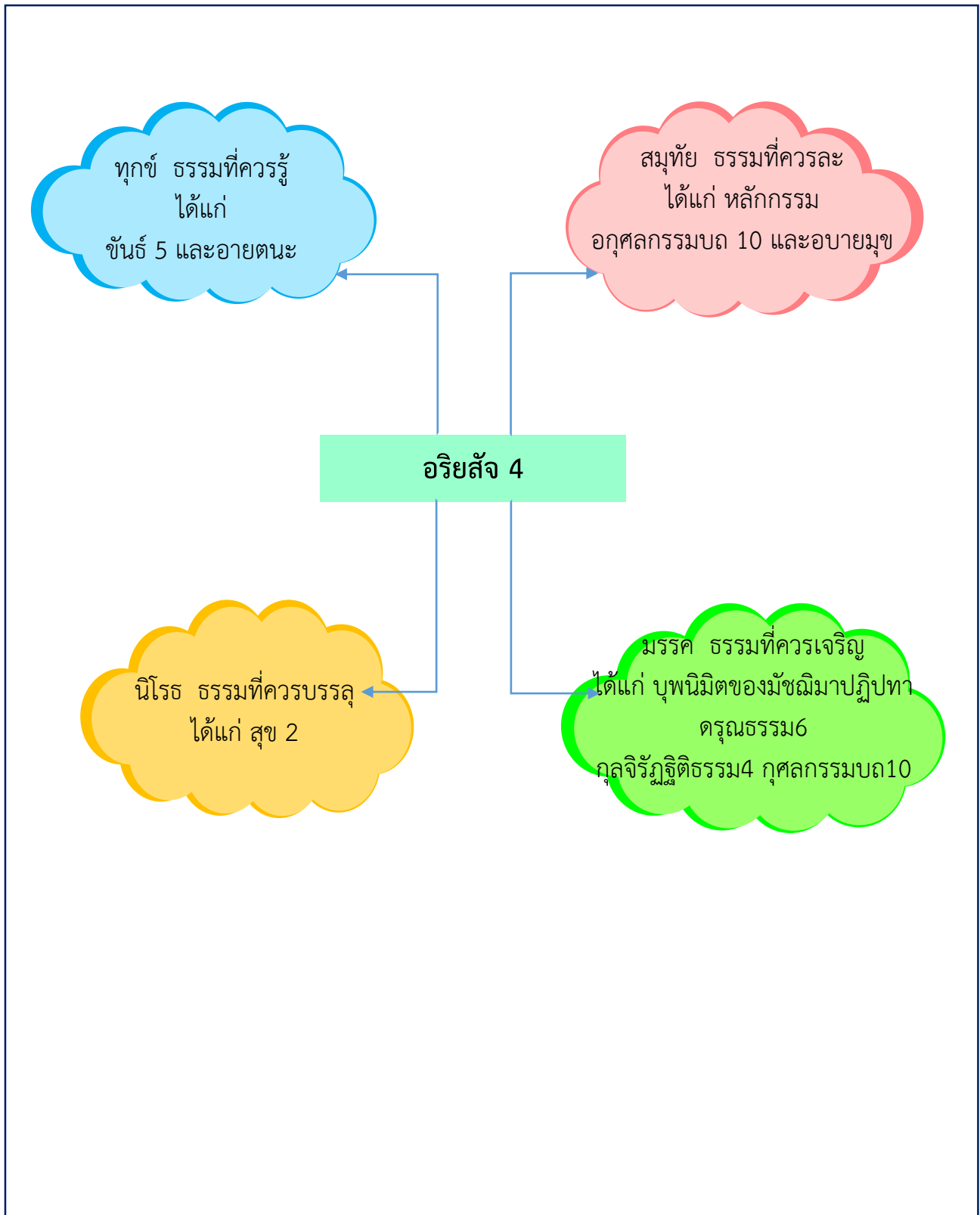
การดับหรือการละต้นเหตุ เมื่อความทุกข์เกิดจากสาเหตุ ถ้าเราดับสาเหตุเสีย ความทุกข์นั้นย่อมดับไปด้วย สภาพที่ความทุกข์หมดสิ้นไปหรือปราศจากทุกข์ เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธ นิโรธจึงเป็นธรรมที่ควรบรรลุ

4. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใด มรรค จึงเป็นธรรมที่ควรเจริญ

มรรค หมายถึง ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ ผู้ใดปฏิบัติตามก็จะลดความทุกข์หรือปัญหาได้ ซึ่งทางที่จะดับทุกข์ได้ มรรคจึงเป็นธรรมที่ควรเจริญ

แนวการตอบกิจกรรมที่ 1.3

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปกรอบหลักธรรมอริยสัจ 4 ที่ได้ศึกษามาเป็นแผนภาพ โดยอาจวาดภาพประกอบและระบายสีให้สวยงาม (10 คะแนน)

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

ข้อ	เฉลย
1	ข
2	ก
3	ง
4	ค
5	ก
6	ก
7	ค
8	ง
9	ง
10	ข

แบบบันทึกผลการประเมิน

ชื่อ - สกุล ชั้น เลขที่

ส 1.1 ม 2/8 อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรม ของศาสนา
ที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

เครื่องมือวัดและแสดงผลการเรียนรู้	คะแนน		ผลการประเมิน	
	เต็ม	ได้	ผ่าน	ไม่ผ่าน
กิจกรรมตามตัวชี้วัด ส 1.1 ม 2/8				
กิจกรรมที่ 1.1	10			
กิจกรรมที่ 1.2	8			
กิจกรรมที่ 1.3	10			
รวม	28			
แบบทดสอบประจำชุดการเรียนรู้ที่ 2	10			
รวมทั้งสิ้น	38			

เกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดและแบบทดสอบ

- ☐ ผ่าน = ได้คะแนนตั้งแต่ครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม
- ☐ ไม่ผ่าน = ได้คะแนนไม่ถึงครึ่งของคะแนนเต็ม

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของตัวชี้วัด

ช่วงคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคุณภาพ
40-46	4	ดีมาก
30-39	3	ดี
20-30	2	พอใช้
ต่ำกว่า 20	1	ปรับปรุง